

Издаје сваке
недеље.

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

ПРЕТИДАТА СЕ ШАЉЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У ВО-
ГОСЛОВИЈИ.

СИОН

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
ПЕРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

РЕЧ НА МАЛУ ГОСПОЈИНУ.¹

„Поманѹх днѹ дреknнѹм и побчихса.“

Међу древним данима, које спомињемо ради наше поуке и од којих се учимо, јесте и данашњи дан — дан рођења пресвете Богородице. Спомињање овога дана колико је важно за сав род хришћански, у толико је још важније за нас са овога места у коме данас спомињемо дан заступнице рода хришћанскога. Пренесимо се, др. сл. за часак с мислима на близу две хиљаде година, које протекоше од дана рођења св. Богомајке, и погледајмо на стање ондашњих друштава, па ћемо тако лакше оценити важност по нас дана рођења пресвете Богородице.

Пред рођењем св. Богородице, Римски легиони беху прекривели земљу од запада до истока, и где само доспеше, ту вргоше све народе у ропске ланце. Не беше јунака, не беше ни народа, који се тој навали могаше одупрети. Сва земаљска блага поотима и поплјачка охоли Рим а све вере обезуважи и поништи. Неправдом отето благо свију народа створи у већем сталежу целе тада римске империје највећи разврат и беззаконе. Госпође ондашњег доба погазише породичке и кућевне добродетељи, и на место мајке постаде им углед развратна Венера. Мајке забацише своју децу или насупрот природи одтурише их од својих недара, те их робине млекоом доише, а оне се стиђаху своје рођене деце или убијаху свој пород још у мајчиној утроби, само да би могле живети по својим страстима, по наклоностима поквареног срца. На место пређашње

¹ Говорена у Ружици цркви.

добродјетелне Матроне Корнелије, којој беху сав накит њезина два сина, — појавише се отровнице Иродијаде, развратнице Ливије, појавише се децоубице и најгрозније тиранке.

Па женскиње и не бејаху чланови људског друштва; него слуге и робинје. Њих затвараху у горнице, њих продаваху као робље; а као робкиње оне негалише друшћу *чланове друштва*, него Пероне, Пилате, Ироде и друге зликовце, који налазише задовољство и утеху у истребљивању рода људског.

Пород од таквих матера у свему је био надик на своје очеве. Историја овдашњег доба мало и прича о грозним делима, која починише синови тих непоштених матера и воспитаница слугу и робова. Чинише се да је већ дошао крај човечанства; јер се такве мајке небринуше како да одгају и очувају своју децу, него како ће да их утамане.

Ево какво беше стање у свету ондашњег доба кад се роди света Дјева Марија.

Но баш онда, кад разврат достиже до најширих предела; кад сваки живи, који још поде знађаше за Бога, потроши г снагу и сва средства за поправљење човеково, но без икаква успеха; кад и проци о предсказивању бољег живота и новог царства израишевог већ ућуташе, — јавља се глас с неба и пружа роду људском своју небеску помоћ и избављење. Чудно рођење свете Дјеве од престарелих родитеља Аћима и Ане — јесте први предвозвесник божјега благоволења наспрам грешног рода људског, јесте прва сјајна звезда на мрачноме небосклону људском, која разветљава густе облаке људскога живота и са којом дође *сунце правде*, те обасја и загреја све народе. Задахнута небеском снагом а рођена на рођење Спаситеља света, она и рођењем Богочеловека а и примером свог сопственог живота доноси свету нова начела — нов живот.

Погледајмо ма и површно на ову дивну, на ову топлу наставницу и мајку нашу? Докле њене сувременнице тражише и налазише уживања у шумним забавама, у чувственим и временим задовољствима, дотле она напротив своје уживање подлагаше у читању светог писма, у молитви, уздржању, и свакидашњој посети божијега храма.

Докле се њене сувременнице старяху, која ће коју надмашити у искуственој лепоти и богатом накиту — св. Дјева стараше се како ће блеснути у мудрости и смерности, а накитити се познавањем Бога и божије правде. — Докле њене сувременнице занемареше и забацише своју децу, дотле св. Дјева напротив чуваше и

неговаше свог младенца Исуса, па и ако је знала да га чувају и бране све небеске силе. Она и сад вечно држи своје чедо на рукама, нити ће се икад као мајка развоити од њега, а посредством њега ни од све деце хришћанске.

Мајка! Мајка! нема слађе речи, нема веће ни пуније речи од ове речи. И сваки живи плаче за мајком од колевке и спомиње мајку при издисају. И благо ономе који има праву мајку, а благо и свима нама што имамо праву општу мајку божију, бранитељку и заштитницу нашу! И од рођења њега па на свагда од сад, сваки онај, који нема мајке, сваки онај, ког напусти мајка, сваки онај који нема *праве* мајке, — нека дође у храм божији, и ту ће наћи мајку божију, нашу општу заштитницу а у једно и своју мајку. Но и свака мајка која има понос матерински, која жели и хоће да је права мајка, нека ту пред мајком божијом упореди свој живот са животом богомајке, пак ће на мах осетити, дал' је права мајка, да ли одговара мајки хришћанки. Ево на какву поуку у опште наводи нас спомен о дану рођења св. Богородице!

Но опомените се, бл. хр. да смо се ми данас састали у храму богомајке — у граду београдском! Опомените се да су и српске мајке, по примеру до хришћанског света биле тужно робље преко четир стотине година, да су и наши стари некада били заборавили на правду и закон, погазили веру и љубав, страх пред Богом и паду за гробом! Опомените се, да је Бог зато и пустио био на народ српски напаст и силу неверничку, те су и српске мајке робовале и робље гаиле!.. Но јасном свећом и топлом молитвом наше мајке царице Милице, тврдом вером и несумљивом надом наше мајке Обилића и Југовића, сјаила је и у том дугом периоду нашег робовања овде онде која јасна звезда мајке српске, те је рађала и гаила узвишене поборнике свете вере наше и неустрашљиве борце за крет часни и слободу драгу.

И што се ми данас овде Богу молимо, најпре имамо да захвалимо заступници рода људског, нашој општој мајци Богородици, па да споменемо врлу и честиту мајку Љубицу, која роди и одгаји сина борца, те својим витешким умом ослободи ове зидине и у њима ову милу и дивну нашу светињу од толиког дугог робовања у рукама неверничким.

О! дао би Господ и пресвета мати Богородица, којој данас дан рођења славимо, да се под закриљем њеним рађају све више и више славних матера српских, које би умеле и хтеле гаити своје синове у духу вере и хришћанске слободе, како би тако одгајени

могли изаћи на супрот свакој сили, која руши олтар и светињу нашу, која тлачи и потиरे права човекова, права материнска и деце ода небеског, те да тако одгајени и спремљени, укупном снагом припомогну, да и оне свете цркве наше које сада не поју, или тужно и жалосно поју, — до скорог времена весело и слободно пропоју. — Амин.

Допис из Призрена.

Под Чечавицом 2. Августа 1874. год.

(СВРШЕТАК).

И ако богослови наши имаду у препису беседу вреднога старца, о којој мало пре наспоменух, ипак налазим да је корисно упознати с њоме читаоце вашег листа, јер она баца поглед на многе лепе ствари, што се нашег целокупног српства тиче. Ево те беседе :

„Драги ми синови милог нам рода српског!“

„Ево нас преблагИ Бог усрећи, те доживесмо дан и час, у који Му благодарисмо молитвом, што се смиловао благословити вас да сретно и здраво овде своје школско изображење довршите.

Од данашњег дана отпочиње се нова епоха у млађаном животу вашем, коју вам ја радо и искрено честитам, молећи се Богу да вас и од сада својом благодаћу крепи, те да увек будете добри и неуморни радници у српском народу нашем.

Ви ето свршисте своје трогодишње учење овде под руковањем мојим и г.г. наставника; од сада вас потребе у животу нашег народа позивају да ступите у другу, већу школу — у школу грађанског или друштвеног живота, у коме ћете бити самостални радници, у коме ћете отпочети да сами учите друге. Не мислите дакле да сте са овогодишњим испитима све своје дужности свршили. Такве су испите издржали у школама и сви ваши наставници; али их држе непрекидно и данас, — држе их и вас учећи, и вас испитујући, па и свуда куд год се окрену, опет су на испиту, јер свако и свагда очекује од њих да му кажу штогод корисног. А ваш положај од данас постаје сасвим истоветан са њиховим; јер је живот овдашњег народа нашег постао веома замршен, у њему су се однеговале многе а разновидне махне, које у сваком обзиру сме-

тају напредовању његовом; широко је дакле поље за рад, биће обилате жетве, само се траже изврсни радници.

Па како је већ позната истина, да је сваком теже учити другог, него ли учити сам себе, јер се од онога, који учи другог, изискује много више разборитости, много више стрпљења и много више вештине тј. умења у његовом раду, него од онога који се учи сам, за то ја ево узех на се пријатну дужност, да вам са овог места у неколико речи искажем свој очински савет, на што вам је од потребе поглавиту најњу своју обраћати у сваком будућем раду своме; као год што сам вас и до сада много пута обавешћавао, не само о истинама наше свете вере, о обредима наше св. матере цркве, него и о свему што вам је од потребе било да знате, еда би сте умели чувати своје здравље и тиме ујамчити себи поуздану снагу за будуће правилно и напредно развијање свеколиких умних моћи својих. У исто време ја сам се увек по могућству трудио, да вам очито износим, која зла поглавито тиште наш народ, сметајући материјалном и умном напредовању његовом: из тога узрока ја не пропуштах ни једног крупнијег догађаја из живота злопатног народа нашег у данашње доба, а да вам га потанко не протумачим и не покажем: одашта се зачео, како се развијао и чиме ће нам још родити, тј. каквом се још добру или злу своме можемо надати од њега. Све то ја изводих пред вама с тога, да се упознате зарана што боље са током живота народа свога, тј. да сазнате све незгоде у којима он живи, а и све нужде и потребе садашњег и будућег живота његовог; — укратко: да лепше и потпуније схватите прави задатак, који *сада од вас захтевају* свеколике наде народне и ватрене тежње његове, те тако дочекате слађе дане. Јер сам убеђен био и остајем, да ћете ви кад будете самостални радници у народу, било као учитељи, било као црквени пастири, било пак као јединице ма кога staleжа његовог, само тада умети сваки свој рад у његову корист удешавати, ако будете најпре сазнали све разновидне околности, које утичу посредно или непосредно на ток живота његовог. Па како ме свакад до сад радо слушасте, послушајте ме тако и данас.

Из свега што сте овде поред других наука чули о досадашњем животу народа нашег, могли сте, мислим, сазнати да га је историја од самог почетка његовог историјског живота на то одредила, да увек мора бранити своју личност. Услед тога је он рано сазнао да му је пужно водити одсудни бој за одржање оних покрета унутарњег самосталног развића свога, који сваком народу дају осо-

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

бити облик, који му стварају особиту нарав, особита својства, особите обичаје и тежње; који дају особиту силу умном полету његовом, особити правац његовим политичким и друштвеним уређењима, његовој мисли и суђењу о свету, његовим тежњама ка коначном циљу или мети својој, коју издалека себи представља, као коначну тачку свију његових усиљавања, — управо: да се бори за све оно, из чега се, тако рећи, слаже особити облик сваког народа, као посебног члана велике породице људске, са својим особитим бићем, у свему различним од бића осталих народа и племена; дакле и са својом особитом историјом. Таква је историјска судбина и историја народа нашег до данашњег дана!

А почем свака борба пушта грдну мрежу заплета у свима правцима кроз народни живот, то се слободно да̄ извести, да је у борби сваки народ најближи коначној погибији својој. Народ, који у таквим неприликама не пропадне, јамачно има здраву непомућену свест; јамачно има добре зачетке за самостални, историјски живот свој.

Ваљда и наш народ, благодарећи означеним својствима до данас ево не пропаде, налазећи се у вртлогу непрекидне борбе за најдрагоценије право и властиту имаовину своје народне личности. Па да се запитамо: шта ли створи у Србину таква својства, која га до данас очуваше као особити народ?

Историја српске цркве одговара нам на то у многобројним подацима: да је нас Србе од свију зала и неприлика, које нас могаше упропастити, сачувала наша света источно-православна вера; јер кад год су такве неприлике немиле скучиле наше претке, увек их видимо да у православној вери тражише и нађоше поузданог ослонца; увек их видимо, да к св. цркви у лицу њених представника притичу за савет; увек се они око њих тако чврсто уједињавају, да бејаху у стању сваку наступајућу незгоду не само храбро предустрети, него је и снажно од себе одбити. У сваком послу који је заседао у народни живот, видимо наше првосвештенике као раднике на првом месту. Најмудрији савет из њихових глава потицаше, па и највишу част они уживаше и прва места свакад њихова беху, као оно и на сабору у Скопљу (на коме је чувени „Законик“ Душанов састављен) на коме се они спомињу пре свију бољара, племића и властела. Дакле историја нам сведочи, да су св. православна вера и црква увек Србина најснажније подржавале, као једино уточиште и као једини извор, из кога је он себи по-

требну снагу црпао за борбу, да обезбеди своју народну личност и ујамчи свој опстанак.

Па кад је тако, није ли најсветија дужност сваког књижевног србина неуморно трудити се, да се што већма шире по народу нашем здрави и чисти појмови о истинама наше хришћанске вере и морала? А ко ће томе боље припомоћи, него ви, који се до данас нарочито за то овде спремасте, да у средини његовој неуморно радите као наставници омладине и црквени пастири. И ето вам управо од данас наступа време за тај племенити рад; наступа вам време да свесним радом својим оживите дух народа свога, који је под тешким утицајем свакојакх незгода и зала дошао готово до савршеног мртвила; наступа вам време да језгровитом поуком својом множите представе, а честитим васпитањем удешавате осећаје код млађег нараштаја народног, те да у његовој природи ускрсну све оне врлине, са којима се некад стари наши поносише пред осталим сувременим светом. Али никад не заборављајте поглавито свој труд улагати на то, да се не само права хришћанска вера у нашем народу у Ст. Србији одржи, већ и да се она код њега огледа у правој побожности и у свима хришћанским врлинама.

Брзо ће се, ако Бог да, неки из вас удостојити поверења код појединих општина, које ће вам предати обучавање свога млађег нараштаја, — назваће вас наставницима своје омладине. У томе звању ваља да будете озбиљни, разборити, брижљиви, трудољубиви, савесни и у сваком погледу ваљани. Постарајте се да омилите народу науку и просвету, те да се у његовој средини множе школе, као учитељи будите главни покретачи умног и моралног напретка народног; јер само ако такви будете, тада ће тек народ познати и добити корист од школа; а напротив, ако не будете разборити и свесни, узалуд ће бити у Ст. Србији нашој и много школа; народ ће опет остати назадан у сваком погледу; без ваљаних учитеља никад никаква школа не може одговарати правом задатку своме, никад се народ не може просветити. Видите дакле, да ви као учитељи морате бити прави апостоли живљег напредовања, будиоци свести и јаснијег видеда, гласоноше боље и срећније будућности роду своме. Од вас ће зависити да у народу престану, као сад, говорити: од кад нам почеше долазити нови учитељи, који отпочеше нашу децу учити „читуљкама“ (читанкама) и историјама, нестале зам берићета. Јер ви га морате н. пр. обавештавати о користи од правилног употребљавања и свесног неговања шума, доказавши му да ће опет од тога бити мање ровина по брдима и мање гладних

година. Пажљивим оком мотрите на све обичаје код нашег народа; у њима ћете као у огледалу сазнати све врлине и све мане његове; на првим се служите као грађом за своје поуке, јер о којима овде од нас нисте може бити чули, сазнаћете их у народу; друге пак бржљиво требите, да неби узеле маха и изнапачиле племениту нарав и хришћанске врлине и обичаје нашег народа. Увек памтите: да је учитељ велико и значајно име и да који се год њиме назове, тај се прима једне од највећих дужности међу људима. Памтите то добро, па будите неуморни посленици у корист народа свога, да вас он упозна као праве синове, као врле добротинце своје. —

Неки опет од вас, пре или после удостоиће се тога, да буду служитељи олтара. Овде сте већ учили шта је то бити свештеник, какви треба да су свештеници у опште, и узгред вама је говорено какви треба да буду свештеници нашег народа овде у Ст. Србији; учили сте темељније о свему, у што је дужан веровати сваки православни Србин, и како је дужан живети као хришћанин, т. ј. које су његове дужности према Богу, људима и себи самом. Имајте све то свагда у памети, подајте све то своме српском народу у поукама и примерима свога живота. Бојте се Бога, љубите све људе, љубите особито свој народ; будите му верни и срцем и душом предани, па дишући увек том љубављу, свуда и на сваком месту поштено вршите све дужности, које вам налаже свештенички чин и сваки рад, који вам повери народ. Знајте, да сте у звању првеног пастира дужни сав живот свој посветити спасењу своје и повереног вам од Бога духовног стада. Знајте још, да сте тај високи задатак свој дужни вршити вешто, благоразумно, увек пазећи на себе и на ток општег живота, да бисте знали: кад ћете и како коме приступити са словом божјим, — са утехом или поуком, са изобличењем или претњом, или пак са опроштајем по љубави Распетог за нас на крсту. „Внимајте себје и свему стаду в немже вас Дух свети постави чуварима и руководељима цркве Божије“ (дјела апост. 20,28), да бисте знали где је потреба учити, да жене без законитог узрока не траже развода; где је потреба учити, да хришћани приљезно иду у цркву; где је потреба учити, да хришћани не иду само пристојније обучени, кад излазе пред људе, које уважавају под морање и по дужности, или по доброј вољи, већ да особито пазе на то, кад долазе у цркву — дом божији, пред лице Бога и његових св. угодника; где је потребно учити, да се у цркви не разговара у време богослужења; где је опет потребно учити,

да се не тражи помоћи у врачању, нити опет предсказивања будућности код тако званих у нас самовила. Јер знајте, да ћете за све те тешке грехове у нашем народу ви пред небесним Судијом одговарати, према речима пророка: „Пастири Израилеви! зар пасу пастири сами себе? Да ли не пасу овце? Се Аз на пастири, вели Свевишњи, и взишту овец мојих от рук их“ (Језек. 34, 2—5 и 10.). Успех пак сваке своје поуке савршено оставите вољи и милости божјој, почињући је увек са благословом његовим. Али опет велим треба да будете вешти и разборити, а такви ће-те бити само онда, ако се увек будете бринули да се све више обогаћавате корисним знањем, чистом науком и да имате срце чисто и непорочно. Тада ће се срца срцу одазивати. Тада ће све, што из ваших уста изађе падати на срца слушалаца. Јеванђеоске истине постаће општом имаовином; „свет сваког хришћанина засветлиће“ (Мат. 7, 16; 1 Петр. 2, 9—12). А незаборављајте приволевати наш народ к благољезију, украшавају својих цркава, поучавајући га како ће руковати са црквеном имаовином; јер сте већ чули, да се у многим местима тако без разбора располаже са црквеном имаовином, да се такво располагање може упоредити управо са крађом светиња. Научите га, да од добитка са такве имаовине подмирује само потребе цркви, а што претече, нека употреби на школе, на просвету свога млађег нараштаја. Ако тако узрадите, онда ће те бити „свет миру,“ онда ће вас народ признати као богослове, који сте се одважили кроз сав живот свој делом и словом служити Богу и ближњим; онда ће се очитовати, да није узалуд отишло ни време, ни труд, ни трошак, што је уложено око вашег изображавања овде. Радите дакле „дондеже свјет имате!“

Овом приликом ја ћу вам препоручити још, да ни у учитељском ни у свештеничком звању не тражите богатства, а ни славе. Ваш је задатак да се посветите раду у корист народа свога; ваше је богатство љубав према Богу и ближњима; ваша је слава просвета и напредак народа нашег. Не ћете дакле ни имати кад да скупљате земаљско богатство; оно ће вам само доћи, јер Вишњи знајући шта је коме и колико потребно, рекао је устима Богочовека: „иштите преже царствија Божија и сија всја приложатеся вам“ (Мат. 6, 33.). Уз то напред знајте, да је у данашње доба општа срећа свију учитеља и свештеника труд у сиромаштву. Помирите се, свикните се напред са таквом срећом, па нагомилање земаљског блага оставите другима, а ви се брините о увећавању свога блага, које имате у глави, у памети; које вам не може ни

вода однети, ни ватра сагорети, ни допови отети, са којим се дакле земаљско благо не може никад упоредити; јер се ово благо земаљско не може одржати ни пред једном од споменутих могућих несрећа.

Још једно: у сваком раду своје будите пажљиви, смотрени, чувајте себе и своју част. Нисам вам узалуд напред наговестио, да наш народ и данас проводи живот у борби; с тога можете у своје будућем раду наилазити на многе сметње од туђина; а поред њих можда ће се наћи и својих, који не умеју мислити о народној користи од просвете и унапређавања, па ће вам завидети и ваш рад црнити или га обустављати, гледајући у вама не честите раднике у корист народа, него незване госте, који мислите и радите да претомете њихов хлеб. Познајте дакле напред добро дух света међу којим ћете пословати, паће те онда сваки рад свој моћи и умети удесити и према својим и према туђим потребама. А за добар рад и да вас што снађе, стрпљиво издржите, у уверењу да „не пада снег да помири свет, већ да свака зверка свој покаже траг“ и да увек „како ко сије, онако ће и пожњети,“ дакле од добра добру се надај.

Овом приликом ја бих вам могао још много што-шта посаветовати; али засад прекидам своје савете у нади, да ћете ви и од сада чувајући лепу успомену о овом заводу, као и о својим наставницима, чешће завиривати у ову школу, са жељом да још што добро и корисно овде чујете; особито кад вас овамо нанесе брига о своје народу. А не мислите, да ће вам овде врата бити затворена; напротив, сваки од нас досадашњих наставника ваших, неискazано ћемо се радовати, кад год нам се покаже удесна прилика, да вас што посаветујемо за народну корист и унапређавање јер до смрти служити поштено своје српском роду, позив је наш и ваш.

Желећи, да одјакошњим неуморним радом својим за срећу и напредак народа увећате добру славу овог завода и на далеку је пронесете, заједно са добрим именом својим и народа свога, сад вам желим сретан растајак са овим заводом и досадашњим својим школским друговима!“

Сад да вам и ја, у колико могу, посведочим најпре истину речи старчевих о рђавом руковању са црквеном имаовином. Овамо у Ст. Србији заиста у многим местима тако се рђаво рукује са поменим имањем, да се то педа описати. Ја знам за неке сеоске цр-

кве, које имају толико непокретног имања, да се са чистим приходом од истог, могу подмиривати не само све потребе саме црквене него би се још могао и по један изврстан учитељ добро плаћати, са којим би те исте цркве пропевале и редовно служиле. Али се то не чини, већ шта бисте мислили? Црквене н. пр. ливаде сваке године косе редом по 5 кућа из села у коме је црква, узимајући себи сво сено (по 30 добрих кола). За сво то сено шта бисте казали да они дају цркви? Само до 10 ока ракије и до 30 ока вина; па то сви сељаци, који се у тој цркви Богу моле, попију на сабору код исте, на дан славе празника храма њеног. Е није ли то управо крађа светиње? Није ли то тешки грех? А одашта је то? — Од наше глупости. Ми водемо да се напијемо, да нас црква поји; а што нам црква служи једва један пут у години, и то кад нас случај нанесе, кога издајека, који зна цркв. правило и појање, те помогне свештенику, — почем му закон не дозвољава н. п. и да најсветије таинство врши, а у исто време да за певницом чита или пева, или да у време преноса дарова са жртвеника на престо, пева и херувимску песму, — то као да се нас, који се називамо хришћанима, мало или ни мало не тиче. Пити се сећамо да је црква наша богомоља за то, да се у њој редовно служи; јер је то лађа, која нас преко житејског мора води у царство небесно! Како служити у њој никад не може сам свештеник, то је потребан учитељ, који ће нам уз то још и децу учити, да боље од нас познају Бога, његову св. вољу и закон, па да буду и бољи хришћани и бољи људи него ми, Тешко нама са оваквом намећу нашом! Сад тек и то са тешком муком отпочињемо радити за себе оно, што је требало да смо давно израдили! Ово да кажем, изазва ме пријатна вест, да ће се у неколико таквих села призренског округа отворити већ основне школе идућег месеца Септембра.

Пређимо на реч о оним читуљкама, које старац у говору спомену. На велику жалост и ја сам доста пута чуо, да по која затуцана глава у друштву себи равних, рекне овима оно, што старац за њих наговести. Па што је још горе и мучније, таквих глава има и међу нашим свештенством, па и међу калуђерима, којима је како ја знам управо у дужности, да се и сами што више брину о просвећивању о умном и моралном унапређивању свога народа; да и сами о прекој потреби просвете чешће своме народу говоре и да га побуђују, еда би што пре очи отворио, тумачећи му речи: да је „учење права и неопходна сваком човеку светлост, виђење; а неучење мрак и тама, у којој се прави пут никад не може пого-

дети. Али ајде бар ако то неће и неумеју чинити, треба да се чувају да не буду лични оним, Спаситељу савременим јеврејским књижицима и фарисејима, за које је он рекао: да својом лажном науком затварају пред народом врата од уласка у царство небесно, па нити сами тамо улазе, нити му пуштају оне, који би иначе могли и хтели ту ући (Мат. 23, 13). Јест, али такви по неувиђавности својој, сами незнајући ништа од науке, — а многи незнајући свршити ни најглавнијег таинства на литурђији, па ни најобичнијег обреда, — хтели би да се и други не уче и да ништа незнају као и они! Они су готови сваког више од њих наученог младића душмански упропастити, јер мисле да који се год више учи, тај само гледа да њима залогој из уста отме, те да они живе од просјачке торбе! А неће вајни да размисле, да им се за сво грдно незнање њихово свуда кроз прсте гледа; јер се зна, да кад би имали где и они би се ваљда чему више научили, те би и народу своје науку препоручивали. С тога бар да не сметају радити на просвећењу народне омладине онима, који су колико год кадри радити у томе погледу; да не телале по народу, да су сви младићи: који уче децу по читуљбама и историјама прави јеретици, који Бога не признају и посте не држе, те нас Бог кара са гладним годинама. А и ако је истина, да је међу младићима, који су од ма где долазили овамо у Ст. Србију и вршили дужности учитеља у малом броју наших школа, можда и било таквих, који су по несмотрености кадгод пред ким из нашег народа исмејали по неку устаову наше св. цркве, али ипак сви нису били такви, већ су са веома незнатним изузетком били врло побожни, разборити и поштени; као год и оно што напред рекох, вреди за неке само свештенике, калуђере, или нека лица из народа, а не за све од реда. А што је најглавније и чему се управо највећма сви можемо радовати, то је, што сад ето постоји православно-српска Богословија наша у Првзрену, у којој се синови Ст. Србије и неког дела Босне изображавају за то, да своје народу служе као учитељи омладине и свештеници, те да нам већ престану долазити младићи, који се уче и васпитавају изван наше средине и Бог зна у каквим моралним условима и околностима. Па пригрдимо сад младе питомце наше Богословије, своје синове, као своју браћу! Оставимо их нека оно, зашто су се 3 године нарочито спремали, мирно послују, и то онако, како они знаду да треба. А за нас и за народ корисније ће бити, ако се заузмемо да пажљиво разгледамо по саборима и по нуријама, да ли ће се наћи код нас у свем Косову нашем много света из оба пола, пунолетног, а

да се уме крстити часним крстом, не тражећи од њега да зна још и најглавније молитве, као језгру из хришћанске вероисповедне науке, без знања којих по правилима св. матере наше православне цркве неби требало дати ну једном хришћанину да се причести од пречистог тела и животворне крви Господа Спаситеља; који је за спасење наше добровољно на крсту пострадао и умро, казавши нам за живота, да је „учење свет, а неучење тама.“ Јер како наше попе сваке године знаду погађати време кад ће купити од својих нуријаша жито, вуну, сир и масло, тако би ваљало да знаду научити их у младим њиховим годинама крстити се и главнијим молитвама.

Овај мах ја прекидам даље писање о томе, да вам другом приликом више напишем не само о свештеницима, већ и о нашим калуђерима, о њиховом животу и раду у корист пробуђивања народне свести и о њиховој управи са нашим манастирима и њиховим имањем; те да из тога бар у неколико појмите зашто се код нас народ турчио и турчи. А сад одмах прелазим да вам најзад забележим још коју о главној потреби нашој.

Непобитна је истина: да просвета и умно развијање сваког народа у свету стоји до добро уређених школа. Овакве школе опет не даду се замислити без ваљаних и научених учитеља. А одкуда ћемо имати такве учитеље, кад они сасвим стручно изображени нити из земље ничу, нити нам из неба падају, нити такви излазе из које год школе у свету? — кад из највећих и најчувенијих школа излазе младићи тек више или мање спремни, да се даље и више сами уче и усавшавају? Шта дакле треба нашим учитељима овамо, па да дођу до нужног знања, према великом задатку народне школе; особито код нас, кад немамо ни учитељске школе, а нити икаквог саобраћаја, да не кажемо честих разговора, са изображенијим људима? По мом мишлењу, поглавита потреба младих учитеља наших јесу књиге корисног садржаја. А обазревши се на њихов веома оскудан живот свуда међу нама, ја питам: како ће они добре књиге себи набављати, кад се са својим платама једва могу прехранивати? — Одговорити на ово питање, ја остављам вама племенита и родољубива браћо наша — *књижевници српски*. Дедер се потрудите ви драга и поштована браћо и господо. Пружите призренској Богословији, као једином расаднику просвете у нашој Ст. Србији, по коју корисну књижицу, за дар њеним питомцима, да имају док се у њој уче шта и прочитати; да имају од куда коју књижицу и са собом понети, кад изађу из те школе, па

да имају одкуд добијати по коју такву књигу и после још као учитељи и свештеници у народу своме! Покажите тиме колико вам на срцу лежи просвета, напредак овамошње злопатне раје — нас, браће ваше! Јер тек кад бисте могли видети, како жудно књиге чита омладина наша, учећа се у призренској Боголосвији, онда бисте управо бар у неколико могли схватити величину значаја исте Богословије за нас. А кад бисте сазнали, каква су јој средства ништавна, а према нашим околностима потребе многе и задатак велики, тада би вам можда образе пламен обузео. Међутим знајте, да ће сваки такав ваш братски дар на олтар просвете своје браће бити примљен са највећом, ако хоћете и јавном — благодарношћу.

А другом приликом и више ћу вам коју о овоме рећи, ако Бог да, те здраво буде са вама. **Величко Трпић.**

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

„Независност“ бугарски лист, који излази у Букурешту, доноси у свом 39-том броју један чланак о бугарским владикама, који овако гласи: „Сада да видимо, шта су радили наши (бугарски) калуђери у оно време, када су бугарски учитељи, патриоти и проповедници умирали по тавницама и када су мајке оплакивале своју децу. Ја смело могу рећи, да су кроз то време наши калуђери спавали, пушили чибукe, бројили новце, неговали јаранице, називали се јелинима (грцима), окривљивали и нападали на бунтовни народ бугарски, подпомагали грке и т. д. и т. д.; али чим се реши питање (1872 год.) да Бугарски народ може имати своје народске владике, наши калуђери измилише из својих јазбина, разделише косе, загладише браде, показаше трбусе, преобукоше се као на свадбу, па се почеше хвалити својим пореклом и образовањем (?!) т. ј. да знаду да читају и да пишу бугарским словима па чак знаду и по начину писања Манчова, и постараше се да увере своје стадо, да су они служили патриаршији лицемерно и да нигда нису престали а да у срцу нису били прави Бугари. Накратко, чим се реши питање, Дорча (издаица патриота Панајота) постаде голем патриота; отац се Симеун крсти у Јордану, отац се Григорије јавно одрече својих добротвора, отац Панарет поплува свога старца итд. итд. (а сви скупа почеше грдити свакога, на кога Турци мрзе и почеше завађати два једнокрвна народа Бугаре и Србе ур.). Морам казати и то, да се сви ови калуђери почеше хвалити својим патрио-

тизмом и почеше да решавају судбину бугарскога стада без да са- слушају глас народњи и без да заблагодаре својим добротворима. Одма се у Цариграду појавише различни банкери и свакојаке бо- гате ћифте, пред којима се њина преподобија састараше да издрже испит и да покажу своја достоинства од сваке стране; њини им учитељи и испитачи отворише кредит и предадоше им анђелске чинове за народну тековину, коју ће они поотимати од народа. Морам вам казати, да ови банкери саставише доста набрзо такву једну партију, која изјави жељу, да се увећа број епархија т. ј. та се партија побрину да банкери раздаду своје капитале по 60%. Ови се исти састараше да им увећају плату преко сваке мере ве- лику. И ако Чумаков и његова партија устајаше противу тога зла, новци ипак победише и у Бугарској постаде готово толико епис- копија, колико има вароши. Осим овога, за владике бише изабрани они људи, који имадоше новаца или који су били кадри да покраду чак и оглавље мајчино. Већ сада сваки зна, да кад се владике кренуше на епархије, сваки владика поведе са собом по неколико душа, јасакције, олане (дуване) па и, а остави за со- бом у Цариграду по три хиљаде лира *дуга* (6000 дук.) и по неко- лико деце у Фанару. И тако наши нови архипастири прекрилише. Бугарску, па се курдисаше на својим шиљтетима, западнше своја нарилета и одпочеше да не мисле ни зашто друго, осим за владичанско послађење. Па чак и владика Софијски Мелентије, који до сада као сваки цинцарин, печалаше новце, е сада је заватио да димани дуван и да пождрка по једну оку ракије пред вечеру. Мно- зина од тих владика, кад се кренуше у епархије, накуповаше у Цариграду круна, скупочених аљина, па чак и *руских ордена*. И тако, са свима тим раскошлуцима размиљеше се владике по не- срећној Бугарској да тобож служе народу да отварају школе, да бране страдалнике, да теше бедне и да полазе затворенике!.... Тешко томе народу! Знате ли, да се сваки владика стиди да пре- корачи праг без читаве сурунтије пратилаца и без дугачког чибука у рукама?

Нека ми је опрштено, што ћу рећи неколико речи о Илари- ону Трновском. Овај је достојни пастир саставио овакву таксу, за своје стадо: за освећење цркве 20 лира; за запопљавање — 20 лира; за развод брака — 5 лира; за водоосвећење — 5 лира, Осим овога, свака му црква мора давати годишње по 1. лиру, а сваки поп годишње $\frac{1}{2}$ лире. Па је заинтачио, те трошоше и оне цркве, које су већ једном биле троносане. Овога продећа трновска

општина беше осудила једнога попа на епитимију у манастир Самоводенски због прељубе са својом снахом, али владика Иларион ослободи га за један чивт коња. Разуме се, ако екзархија не учини крај овим гнусностима, бугарски ће народ скоро бити приморан да многим владикама дође до главе.

Игуману мирдоновскога манастира падне на ум да се учини владика и обрати се Дорчи, па га замоли да му помогне. Дорча му затражи 1000 лира, па да му створи работу. Игуман се превари и даде Дорчи 600 лира; али је Дорча некада био беглаукџија и превари игумана. Глупи игуман за исто замоли Илариона и даде 300 лира, да га учини својим епископом. Иларион му обећа, али га превари као и први. Пре неког времена игуман нађе адвоката и позва владике на суд. Па знате ли шта се изрази од свега тога? Како Дорча, тако и Иларион ударише у пићар и уашише дуг. Боже благи, каква чудеса доживесмо?!“

Дорчу гони по епархији један Јерменин за 1000 лира, а други за 500. За два три дана заполио је више од 30 овчара за наре, па се већ и турци подсмевају. Заархимандритио је попа Тешу и оглобио га.

Виктор нишки напрати амбуље као просјак, па ово цело лето иде од села до села, те проси. Види се, да му није ништа остало од новаца, које је покрао из Хилендара и Дечана, јер је све дао док се завладичио, а сада мора да даје Паши и другима, да га не протерају.

Гледајући на садашње нове бугарске владике, чини нам се, да би смо могли рећи браћи Бугарима: јадна браћо! ослободите се из чељусти лисичије ал падосте у чељусту дивљег вешра. Пре неки дан стиже нам глас, да су ради конкуренције грчке владике спустиле цену у свештенодејствима, па морају то да учине и бугарске владике; те с тога и морају сад да просе и трче по прошњи много више, него што дојакно беше; јер се немогу на други начин дугови цариградски одужити, а богме и они на столицама својим одржати. Но овака конкуренција у стварима свештеним, не само није корисна, него је и убитачна — једно што подсмеју издаже радове црквенске, а друго што прави раздор међу паством и пастирима. Ето н. пр. владика Аверкије, није хтео да попусти тој конкуренцији, него се држао наплате по старом обичају. На њега повичу хришћани да је глобалџија, да он узима више него овај или онај владика, те је с тога Аверкије позват у Цариград на одговор. Оваквих примера би ће и сувише, ако Екзаркат не стане томе злу на пут. Но како ће и он то учинити, кад се и њему ваља одуживати банкирима? И ево гди лежи узрок, зашто се њима хоће да су и у Призрену, па чак и у Сарајеву бугари!..

Зри! Дајемо на знање читаоцима нашег листа, да брошура коју је г. М. Милојевић ово дана као *Прилог „Сијону“* издао, не стоји ни у каквој свези с нашим листом. Ур.